

גיוס בנות לצבא

נושא העבודה

גיוס בנות לצבא

**העבודה מוגשת בחסות העמותה של
נוער שוחר משפט עברי**

תוכן עיניינים:

4.....	מבוא
6.....	משפט עברי: גיוס בנות לצבא
8.....	משפט עברי: התנדבות לצבא
10.....	משפט עברי: פיקוח נפש
11.....	משפט ישראלי: גיוס בנות לצבא
12.....	משפט ישראלי: היסטוריה של נשים בצבא
14.....	משפט ישראלי: מוטיבציה להתגייס
15.....	פס"ד שרה ברזני
17.....	פס"ד אליס מילר
18.....	השוואה
19.....	סיכום ומסקנות
20.....	ביבליוגרפיה

מבוא:

הנושא עליו אכתוב בעבודה הוא גיוס בנות לצבא, נושא זה הוא נושא אשר מאוד אקטואלי בימים אלו, יש לדבר עליו ולהעלות אותו למודעות חברתית. נושא זה מאוד משמעותי בקרב הבנות אשר עומדות לפני גיוס לצה"ל.

בעבודה זו אני אחקור את ההיסטוריה של נשים בצה"ל, על המוטיבציה של נשים לשרת בצבא, מה אומרת התורה לגבי גיוס בנות לצבא, ועל שירות בצבא לנשים דתיות.

שאלת המחקר בעבודתי היא להשוות ולהציג פסקי דין שונים במשפט הישראלי ובמשפט העברי.

משפט עברי:

-גיוס בנות לצבא לפי המשפט העברי:

על פי ההלכה אין היתר לבנות להתגייס לצה"ל.

לדבריו של ר' אליעזר בן יעקב ישנו פסוק בתורה אשר אוסר על האישה להחזיק בכלי מלחמה. "מנין שלא תצא אישה בכלי זיין למלחמה" כלומר לא יהיה כלי גבר על אישה.

בנוסף לזאת ישנן מחלוקות רבות לגבי האיסור על האישה להתגייס לצבא. הגמ' במסכת קידושין (ב ע"ב) אומרת, אמנם לא במסגרת דיון הלכתי, ש"אין דרכה של אישה לעשות מלחמה" מנגד, המשנה בסוטה (פ"ח מ"ז) אומרת ש"במלחמת מצוה הכל יוצאין, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה", וכך גם פסק הרמב"ם (הל' מלכים פ"ז ה"ד), ומכאן שבמציאות של ימינו, המוגדרת על ידי רוב רבני הציונות הדתית כמלחמת מצווה של "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (רמב"ם שם פ"ה ה"א), לכאורה גם נשים צריכות לצאת למלחמה. אולם, יש הסוברים (רדב"ז על הרמב"ם לעיל) שבמשפט "כלה מחופתה" אין הכוונה ליציאה למלחמה, אלא רק ליציאה ממצאות החופה; או שהן יוצאות רק לתפקידים עורפיים, ולא למלחמה ממש.

אמנם במשנה (סוטה פ"ח מ"ז) נאמר: 'במלחמת חובה הכל יוצאים, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה'. אבל רוב המפרשים, כגון הרש"ש, 'תפארת ישראל' והרדב"ז, מבארים שגם בזמן המלחמה הנשים אינן יוצאות לקרב להילחם באויב, אלא רק מספקות מים ומזון, ויש להן תפקיד עורפי. כך פסק גם הרב פיינשטיין

זצ"ל ('אגרות משה', או"ח ח"ד סי' עה): 'ורק לצאת למלחמה אין דרך נשים, וגם אסורות'. עולה מכל הפוסקים הנ"ל שאין לגייס נשים לצבא, אפילו במלחמת מצווה.

רבנים נוספים טוענים שגיוס בנות לצבא אסור בגלל בעיות הצניעות הקיימות במסגרת הצבאית.

משפט עברי:

-האם בת יכולה להתגייס לצבא על אף שהתורה פטרה אותה ממצוות

מלחמה?

לאור דברי רבי יצחק אבן גיאת בביאור שיטת הרס"ג, שהוכיח מהמקרא 'כל זכר לגלגלתם... כל יוצא צבא', שהתורה פטרה נשים ממלחמת מצווה. לכאורה יש להקשות על דבריו: הרי בשעת מחסור בחיילים, יש צורך גם בנשים, בגלל פיקוח נפש, ולמה לא יגייסו את הנשים בתור עתודה לשעת הצורך של פיקוח נפש? אלא שגם אם אין דבר העומד בפני פיקוח נפש מלבד שלוש עברות החמורות (עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים) במקרא זה התורה גילתה בפירוש שרק זכרים יתגייסו לצבא, ואף על פי שהמלחמה היא גם לצורך פיקוח נפש של עם ישראל, אין לגייס את הנשים לצבא, ממילא אין מקום להתנדבות בנות לצבא, כי התורה אסרה את הגיוס לחלוטין.

בדברי הרמב"ם הנזכרים נאסר על האישה לא רק לשאת כלי נשק, אלא גם לשאת על גופה כל סממן צבאי אחר, כגון כובע פלדה, או דרגות וכדומה, 'שתלבש שריון וכיוצא בו', ומכאן עילה נוספת לאסור לבנות להתגייס לצה"ל. אמנם הרמב"ם בהלכה הנזכרת כתב שהגדרת הלבוש הנשי והגברי נקבעת לפי 'מנהג המדינה', ומאחר שרוב הנשים מתגייסות לצבא, היה מקום לומר שהמדים והנשק לבנות נעשו למנהג המדינה.

יש לציין שמאז הקמת המדינה ועד היום, ציבור גדול של מאות אלפי בנות יראות
ושלמות נשמעו לפסיקת ההלכה שאסרה על בנות להתגייס, שנפסקה הן על ידי
הרבנות הראשית והן על ידי פוסקים נוספים. לכן לא ניתן להגדיר את נשיאת הנשק
למנהג המדינה, וממילא חל איסור לאישה לשאת עליה נשק כי הוא נחשב כלי גבר.
ואמנם כמה מפוסקי זמננו התירו לנשים לשאת נשק להגנתן, אם הן נמצאות
במקום סכנה, כגון במקום שמחבלים עלולים לתקוף אותן. כך נפסק בתשובת
שמורות וגננות ביישוב ספר הותר להן לשאת נשק, כי הנשק נועד להצלתן, ולא
נועד ללבוש וקישוט.

חלק מהבנות המתגייסות לצה"ל, כגון מורות חיילות, אינן תורמות מבחינה צבאית
לצה"ל. כי האימון הצבאי הקצר שמורה חיילת עוברת אינו מסייע לצבא במלחמתו
נגד האויב. אמנם משרד החינוך זקוק לבנות בתפקידי הוראה, אך לשם כך אין
צורך לגייסן לצה"ל, כי השירות הצבאי אינו תורם לידיעותיהן בתפקיד ההוראה.

משפט עברי:

-האם גיוס בנות לצבא אינו מוגדר כפיקוח נפש?

ישנם מקררים בהם אפשר להתיר לנשים להחזיק נשק בכדי שיהיה להם כהגנה. לדוגמה בעבר הסכימו הרבנים להתיר לנשים הנוסעות בכביש העובר בין ישובים של ערבים לשאת נשק להצלתן כי במצב של פיקוח נפש ישיר של הנשים מותר להן לשאת נשק. אבל, אין ללמוד מקרה הנ"ל להתיר לנשים להתגייס לצורך הצלת הכלל במסגרת צה"ל ולשאת שם נשק להגנתן.

התורה מנעה גיוס בנות אפילו במצב של פיקוח נפש.

הרי בשעת מחסור בחיילים, יש צורך גם בנשים, בגלל פיקוח נפש, ולמה לא יגייסו את הנשים בתור עתודה לשעת הצורך של פיקוח נפש? אלא שגם אם אין דבר העומד בפני פיקוח נפש מלבד שלוש עברות החמורות (עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים) במקרא זה התורה גילתה בפירוש שרק זכרים יתגייסו לצבא, ואף על פי שהמלחמה היא גם לצורך פיקוח נפש של עם ישראל, אין לגייס את הנשים לצבא. עם זאת, חשוב לציין שהדיון בשאלת פיקוח נפש בהקשר לגיוס הבנות לצה"ל אינו רלוונטי, כי באמצעות תוספת של חיילים המשרתים בשכר בצבא הקבע, ניתן לאייש גם את תפקידי העורף החיוניים שאותם מאיישות כיום נשים.

כמו כן, גם יש מאגר של אנשי צבא קבע, שגיל הפרישה שלהם נע בין גיל 45 לגיל 50, וניתן לדחות את גיל פרישתם עד גיל 67, כמקובל בשוק האזרחי, ולהעסיקם ביחידות עורף במקום נשים. להעסקת אנשי צבא הקבע יהיה יתרון ניכר על העסקת חיילות, בגלל מקצועיותם והניסיון הרב שיש להם. אמנם הארכת גיל

הפנסיה ותוספת כוח אדם כרוכה בתוספת תקציב, אבל אין להטיל את משא
התקציב של המדינה על כתפיהן של בנות ישראל. בעיית תוספת מסוימת לתקציב
אינה שאלה של פיקוח נפש ואינה עילה להתיר גיוס בנות לצה"ל, כמו שלא נתיר
איסורים אחרים כדי לפתור בעיות תקציב.

משפט ישראלי:

-גיוס נשים לצבא על פי המשפט הישראלי:

עם הקמת צה"ל ופירוק המחותרות בשנת 1948, הוחלט לגייס גם נשים מכוח חוק גיוס חובה, צעד חריג שנבע מהיעדר כוח אדם מספק ולאור התפיסה שניסה להנחיל בן גוריון של "צבא העם". עם הזמן, ובעיקר בעשורים האחרונים, נכנס גם המושג שוויון למשוואה ויותר תפקידים נפתחו לשירות נשים. צה"ל הוא אחד הצבאות היחידים בעולם שמגייס נשים לשורותיו מכוח חוק גיוס חובה.

את ההחלטה לגייס נשים לצה"ל במסגרת גיוס חובה נימק ראש הממשלה הראשון, דוד בן גוריון, בשני נימוקים: גיוס החובה שירת את צורכי הביטחון של המדינה העברית הצעירה שנזקקה לכל כוח האדם האפשרי כדי להגן על הבית ומחויבותו של הצבא לעקרון השוויון.

משפט ישראלי:

-היסטוריה של נשים בצה"ל:

נשים היו פעילות בארגון "ההגנה", תחילה בתפקידי עזר ואחר-כך גם בתפקידי לחימה, והיו כשליש מהכוח הלוחם של הפלמ"ח. בעת מלחמת העולם השנייה, כ-4,000 נשים יהודיות מארץ-ישראל התגייסו לתפקידים תומכי לחימה בצבא על רקע זה ברור כיצד. (הבריטי (בחיל העזר לנשים ובחיל העזר האווירי לנשים בשלבים הראשונים של מלחמת העצמאות השתתפו נשים ברוב התפקידים, לרבות תפקידי לחימה בחזית, וכן כטייסות קרביות. מצב זה השתנה כבר במאי 1948, עם הקמת צה"ל. אז הוקם חיל הנשים (ח"ן) בפיקוד קצינות יוצאות הצבא הבריטי. בפקודת הקמתו של הח"ן נקבע שנשים ישרתו בתפקידי הגנת יישובים, בתפקידים מקצועיים, בתפקידים מנהלתיים ובתפקידי עזר; אבל לא בתפקידי לחימה. במשך כשלושים שנה, עד שנות השמונים, נותר דגם השירות של נשים בצה"ל ללא שינוי. גם אם נעשו שינויים קטנים בתפקידים, כך שנפתחו בפני נשים, אחוז ניכר מהמתגייסות הוסיפו לשרת כפקידות. מפקד בית הספר להנדסה צבאית אבישי כ"ץ ביצע שינוי מרחיק לכת ב-1972, כאשר שילב נשים בתפקידי הדרכה בבית הספר ובהכשרת הלוחמים של חיל ההנדסה. ניצני שינוי החלו בשנות ה-80, אז החלו להיפתח בפני נשים תפקידי הדרכה חדשים במקצועות הלחימה, כמו מדריכות חי"ר, שריון וקליעה. כמו כן נפתחו בפניהן תפקידי פיקוד כמו מפקדות כיתה בטירונות לחיילים המיועדים לתפקידים בעורף ומדריכות כלואים, ותפקידים טכניים כמו חשמלאות וטכנאות. שינויים אלה היו ביוזמת צה"ל.

אף על פי שניצני השינוי החלו בתוך הצבא, המהפך ביחס הצבא לשירות נשים נכפה עליו במידה רבה מבחוץ. בשנת 1995 פסק בג"ץ, בעתירתה של אליס מילר נגד שר הביטחון, כי על צה"ל לאפשר לנשים להתנדב לקורס טיס, בדומה לגברים. העקרונות של פסיקת בג"ץ שולבו בשנת 2000 בחוק שירות ביטחון (ראו להלן), ובאגרת הרמטכ"ל בשנת 2004. הפסיקה אילצה את מפקדי הצבא לבחון מחדש את כלל מדיניות השיבוץ והטיפול בחיילות ובמפקדות בצבא. בעקבות זאת, נפתחו לנשים תפקידי לחימה כמו קצינה ימית (חובלת), לוחמת חי"ר קל (גדוד קרקל), לוחמת בחיל התותחנים ובמערך הנ"מ, לוחמת במערך האב"כ של חיל ההנדסה ובמשטרה הצבאית. עם זאת, בעקבות מחקר שערך חיל הרפואה בשנת 2000 לקביעת התאמתן של נשים לתפקידי לחימה, נותרו מרבית תפקידי החי"ר והשריון סגורים בפני נשים. בשנת 2007 שירתו כ-1,500 נשים כלוחמות בצה"ל.

משפט ישראלי:

-מוטיבציה של נשים לשרת בצה"ל:

בקרב הרבנים הדתיים, רוב מוחלט של הרבנים אוסר גיוס נשים, ויש המתירים. בקרב הרבנים החרדים ישנה הסכמה מלאה שגיוס בנות אסור. בעת חקיקת חוק שירות ביטחון בשנת 1949, התנגדו בחוגים הדתיים לגיוס חובה לנשים. דעתם לא נתקבלה, אולם נקבע שנשים תוכלנה לקבל פטור משירות על סמך הצהרה שטעמים שבמצפון או שבהכרה דתית מונעים אותה מלשרת בשירות סדיר. בעקבות מחסור בכוח אדם בצה"ל והערכה שאלפי נשים שאינן דתיות קיבלו פטור משירות על סמך הצהרה כוזבת, תוקן החוק במרץ 1952 ונקבע שנשים המבקשות פטור יופיעו בפני ועדת פטור שתקבע האם אכן מטעמי הווי משפחתי דתי הן אינן יכולות לשרת בצבא. במהלך השנים עלו תלונות שהוועדה שואלת את הנשים שאלות מכשילות ומגייס נשים דתיות.

{עשרות י"בניקיות התייצבו השבוע במחנה 80 במדי ב', נשימה עמוקה ורעל בעיניים. המטרה: לעבור את הגיבוש שיקבע אם הן מתאימות לשרת בתפקיד קרבי בצה"ל. זחילות, ריצת אלונקות, סחיבת שקי חול ועוד מכשולים עמדו בדרכן - והבנות הסתערו קדימה. מפקדת הבסיס: "הגיבוש נותן לבנות את המקום להוכיח את עצמן. רק 40 אחוז יעברו"}
}

משפט ישראלי:

פס"ד בג"צ 456/71 שרה ברזני נ' שר הבטחון ואח', פ"ד כו(2), 543:

הנושא : פטור מטעמי מצפון ; פטור לנשים.

תיאור פסק הדין:

בית המשפט דוחה בקשת העותרת, בת רב, לפטור משרות צבאי מטעמי דת. ועדת הפטור תמכה את החלטת הדחיה באי ידיעותיה של העותרת בענייני חגים ומועדים ובתלבושתה שאינה צנועה, דתית. בית המשפט תומך בהחלטת הוועדה שכן הפטור ניתן בהתאם למידת הדתיות של מבקשת הפטור ולא של הוריה. השופט קיסטר בדעת מיעוט גורס, כי חיוב בחורה דתית להתגייס מהווה כפיה מצפונית חמורה ויש צורך בראיות חותכות, שלא היו במקרה זה, על מנת להצדיקו.

"הוועדה לא שוכנעה כי טעמים שבהכרה דתית או מצפונית מונעים אותה מלשרת בצה"ל. עובדת כפקידה. לא ידעה לענות על ענייני חגים ומועדים. לבשה חצאית קצרה שאינה הולמת בת דתית. התרשמותנו ממנה הן מבחינה מצפונית והן מבחינה דתית שאין מניעה שתשרת בצה"ל."

אבי העותרת הוא רב ושוחט במושבים בית-יוסף וירדנה. יש איפוא להניח שהעותרת גדלה בבית מסורתי. היא גם למדה בבית-ספר ממלכתי דתי וכיום היא עובדת כמזכירה של בית-הספר הדתי במקום מגוריה. האווירה השוררת בבית ההורים יכולה, כמובן, לשמש ראיה להשקפותיה של בת הגדלה בבית כזה, אבל

בימינו "מעשה אבות סימן לבנים" או לבנות - לאו דוקא. שהרי חזיון נפרץ הוא שהתנהגותה של בת הדור הצעיר חפשית מהתנהגות הוריה. החוק אינו מעמיד את הפטור על מידת הדתיות הנהוגה בבית ההורים, אלא על נתוניה האישיים של מבקשת הפטור.

משפט ישראלי:

- פס"ד בג"צ 4541/94 - אליס מילר נ' שר הבטחון ו-3 אח' . פ"ד מט(4), 94.

הנושא : גיוס נשים לחיל האוויר כטייסות

תיאור פסק הדין:

ביסוד עתירה זו ניצבת השאלה, אם המדיניות הנקוטה בידי צה"ל, שלא לגייס חיילות למקצוע הטיס, אין דינה להיפסל מחמת היותה נגועה בהפליה פסולה על רקע מינן של המועמדות. משהוגשה העתירה הוצא בה צו-על-תנאי המורה למשיבים ליתן טעם, מדוע לא יזמנו את העותרת למיבדקי התאמה לקורס טיס ומדוע לא יאפשרו לה להשתתף בקורס טיס, אם היא תימצא מתאימה לכך. בתצהיר התשובה נרמז, כי בכך שהעותרת אינה טוענת כי יש להטיל על נשים אותן חובות לשירות ביטחון, שבחוק הקיים מוטלות רק על גברים, הריהי כמבקשת זכות-יתר לנשים. יפה עשה פרקליט המשיבים שלא חזר על טענה זו במסגרת הדיון לפנינו. יש, אמנם, המטילים בחוק דופי של הפליית הגברים לרעה (ראה: ד"ר כרמל שלו, "על שוויון, שונות והפליית מין", ספר לנדוי, התשנ"ה-1995, כרך ב' 893, בעמ' 900-902 והאמור בה"ש 42, שם); וזה בוודאי היפוכה של הגישה הגורסת, כי הבחנת החוק בין גברים לנשים הינה מוצדקת בהיותה מבוססת על שונות רלוואנטית בין המינים (ראה דברי השופט זוסמן בע"פ 5/51 שטיינברג נ' היועץ המשפטי פ"ד ה 1061, בעמ' (1067-1068) .

השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי:

לאחר שהצגתי את הנתונים במשפט הישראלי והמשפט העברי ניתן להבחין בכמה שניהם שונים ומעט דומים.

לדוגמא במשפט העברי, לבנות אסור בשום אופן להתגייס לצה"ל בגלל החוקים שקבעו הרבנים. לעומת זאת במשפט הישראלי הבנות מחויבות להתגייס לצבא כחלק מחוק גיוס חובה שקבע דוד בן גוריון.

אך במשפט הישראלי מידי פעם משתמשים גם במשפט עברי, כגון: כשאר נשים דתיות רוצות להוציא פטור מהצבא מטעמי דת, הן מגישות בקשה לבג"ץ ואז מתנהל משפט ובו צריכה להוכיח אותה בחורה שהיא אכן דתיה ובאמת בגלל זה היא לא יכולה להתגייס לצבא.

המשפט הישראלי והמשפט העברי דומים, בשניהם הנשים מופלות בגלל היותן נשים. לדוגמא במשפט העברי נשים לא יכולות להתגייס רק בגלל שהן נשים ואילו במשפט הישראלי נשים לא יכולות להתקבל לכל התפקידים הקרביים שיש בצבא בגלל היותן נשים.

סיכום ומסקנות:

בעת כתיבת העבודה למדתי המון דברים חדשים.

למשל, במשפט העברי לא ידעתי שלנשים אסור לשאת עמן נשק מכיוון שנשק נחשב לכלי של גבר. בנוסף למדתי על פרשנויות חדשות של רבנים מדוע אסור לבנות להתגייס לצבא.

במשפט הישראלי למדתי על ההיסטוריה של נשים בצה"ל. בתור מועמדת לגיוס בשנה הבאה נורא חשוב לדעת כיצד התפתחה כל ההיסטוריה של הנשים בצבא. בנוסף למדתי על פסקי דין חדשים ולמדתי המון על אליס מילר שנלחמה שנשים יוכלו להתגייס לצבא גם כטייסות.

זה נורא חשוב לדעת וללמוד את כל הדברים האלה ואפילו הייתי שמחה אם היו מלמדים על הסיפור של אליס מילר בבתי הספר, זה מלמד שצריך להילחם על מה שאתה באמת רוצה גם אם יש המון מעצורים בדרך.

כמו כן למדתי שלהמון נשים במדינה יש מוטיבציה להתגייס לצבא.

לסיכום אני רוצה לומר שהיה לי כיף ומאתגר להכין את העבודה הזו, למדתי המון נושאים חדשים שהרחיבו את הידע הכללי שלי.

ביבליוגרפיה:

גיוס נשים על פי המשפט העברי-
מתוך מאמרו של הרב משה דב וולנר.
אורן ויוני, אתר כיפה. 19 ביוני 2001.

התנדבות בנות לצבא ופיקוח נפש-
הרב יועזר אריאל, אמונת עתיך 105 (תשע"ה), עמ' 88-96.

היסטוריה של בנות בצה"ל וגיוס על פי משפט ישראלי-
ויקיפדיה

מוטיבציה של בנות להתגייס-
כתבה מאתר מאקו, שי לוי | פז"ם | פורסם 16/02/12.

פס"ד שרה ברזני-
בג"צ 456/71 שרה ברזני נ' שר הבטחון ואח', פ"ד כו(2), 543.

פס"ד אליס מילר-
בג"צ 4541/94 - אליס מילר נ' שר הבטחון ו-3 אח'. פ"ד מט(4), 94.